

алгоритмів безпечної передачі даних, які використовуються у банківських системах, електронній комерції та захисті даних.

Ці та ще багато інших досягнень українських вчених показують, як вища математика стала ключовим інструментом у науково-технічному прогресі та розвитку сучасних технологій. Від механіки та аеродинаміки до криптографії й квантових обчислень, математика українських учених продовжує відігравати важливу роль у глобальному науковому просторі [1, 2].

Отже, можна зробити висновки. Виховання в процесі викладання курсу вищої математики має важливе значення для формування цілісної, гармонійної особистості, здатної критично мислити, аналізувати складні проблеми та приймати відповідальні рішення. Залучення студентів до глибокого осмислення математичних концепцій сприяє розвитку таких якостей, як дисциплінованість, уважність, наполегливість та цілеспрямованість. Крім того, вищу математику можна використовувати для виховання етичних цінностей та соціальних навичок, почуття патріотизму.

Через інтеграцію виховних аспектів у курс вищої математики викладачі можуть формувати в студентів предметні компетентності, а й особистісні якості, які сприятимуть їхньому успішному професійному й особистому розвитку.

Список використаних джерел

1. Боголюбов А. Н. Математики. Механіки. Київ :Наук. Думка, 1983. 440 с.
2. Статті з Вікіпедії про відомих українських та всесвітніх математиків, URL: <https://uk.wikipedia.org/> (дата звернення: 3 листопада 2024 р.).
3. Панішева О. В. Супутник учителя математики. Харків : Вид.група «Основа», 2008. 172 с.

РОЛЬ ЗНАНЬ ПРО КЛІНІЧНІ ОСНОВИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИХ ПОРУШЕНЬ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ ПЕДАГОГІВ-ДЕФЕКТОЛОГІВ

Бровченко А. К.

Актуальність проблеми. Сучасна система спеціальної освіти висуває високі вимоги до професійної підготовки педагогів-дефектологів, які працюють із дітьми, що мають інтелектуальні порушення. Для ефективного супроводу розвитку таких дітей педагогу необхідно розуміти специфіку цих порушень на всіх рівнях, включно з клінічним, аби адаптувати навчальні методики, підходи та стратегії, враховуючи психофізіологічні можливості дітей. Медичні знання допомагають педагогам зрозуміти морфофункціональні особливості здоров'я дітей та зведення можливих

психологічних та фізіологічних відхилень до їх основних причин. Педагогі-дефектологи, володіючи знаннями про здоров'я, хворобу та прикордонні стани, здатні точно оцінювати стан своїх учнів, що необхідно для надання якісної допомоги. Наприклад, розуміння етіології (причин виникнення) та патофізіологічних механізмів розладів дає змогу фахівцям не тільки прогнозувати можливі труднощі в навчанні та поведінці, але й обирати індивідуальні методи роботи, якнайкраще та точніше налаштовані на досягнення всіх поставлених корекційно-розвивальних цілей.

Знання про клінічні основи інтелектуальних порушень допомагають дефектологам не тільки адекватно оцінювати індивідуальні потреби дітей, а й співпрацювати з іншими фахівцями (психологами, неврологами, психіатрами) для всебічного вирішення проблем навчання та соціалізації у складі мультидисциплінарної команди. Це дозволяє комплексно підходити до розвитку дитини, визначати пріоритети в роботі й уникати помилок, що можуть виникати при недооцінці медичних аспектів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання формування професійної компетентності педагогів-дефектологів з урахуванням знань про клінічні основи інтелектуальних порушень розглянуто в науковій літературі фрагментарно. Хоча медичні дисципліни, а також клінічні аспекти психофізичних порушень у дітей вже тривалий час є частиною підготовки дефектологів, детальний аналіз ролі таких знань у структурі їхньої професійної компетентності залишається недостатньо висвітленим у вітчизняних дослідженнях. Деякі науковці [1, 2] наближаються до цього питання через дослідження компонентної структури професійної компетентності дефектологів, де підкреслюють значення клінічних знань як складової загального професійного арсеналу фахівця, особливо в умовах інклюзивного навчання дітей з порушеннями розвитку.

Інші дослідження [3, 4, 5, 6] акцентують увагу на інтегративній природі підготовки дефектологів, де медико-психологічні та педагогічні знання мають виступати єдиною платформою для професійного розвитку. Зокрема, описується модель інтеграції медико-психологічної та педагогічної складових, що сприяє формуванню компетенцій, які допомагають майбутнім фахівцям не лише засвоїти інформацію, а й застосовувати її на практиці. Проте більшість праць здебільшого зосереджуються на загальних підходах і потребують поглиблення у напрямку вирішення практичних задач у навчанні педагогів-дефектологів як фахівців, здатних оперувати в тому числі і медичними знаннями.

Таким чином, можна стверджувати, що подальші дослідження в цьому напрямі є актуальними і сприятимуть формуванню цілісної методологічної основи для забезпечення ефективної підготовки майбутніх дефектологів до вирішення комплексних завдань в інклюзивному освітньому середовищі.

Мета дослідження. Мета дослідження полягає у визначенні ролі знань про клінічні основи інтелектуальних порушень у процесі професійної підготовки педагогів-дефектологів, зокрема в контексті їх здатності

ефективно застосовувати ці знання в педагогічній діяльності з дітьми, які мають порушення психофізичного розвитку.

Виклад основного матеріалу. З позицій компетентнісного підходу, освіченість педагогів-дефектологів визначається не лише обсягом отриманої теоретичної інформації, але й здатністю використовувати її у вирішенні завдань різної складності. Як відзначають дослідники, компетентнісний підхід не заперечує значення знань, проте акцентує увагу на вміннях застосовувати їх на практиці. Для дефектологів це означає, що поряд із глибоким розумінням природи інтелектуальних порушень необхідно також формувати здатність використовувати ці знання для ефективного планування роботи з дітьми з особливими потребами.

Розуміння клінічних аспектів розладів інтелекту має ключове значення у формуванні професійних компетентностей педагога, адже дозволяє йому адаптувати навчальні методики та створювати середовище, яке відповідає індивідуальним потребам кожної дитини [1]. В умовах інклюзивного навчання знання про специфіку порушень розвитку допомагають не тільки визначити пріоритетні напрями роботи, але й уникати помилок, що можуть виникати при недооцінці важливих медичних аспектів.

Професійна компетентність учителя-дефектолога, який забезпечує освітню інтеграцію дітей з порушеннями психофізичного розвитку, може бути представлена як триступенева модель [2]. На першому рівні цієї «піраміди» розташовуються фундаментальні знання, які є основою для розвитку умінь і навичок організації інклюзивного навчання. Подальша індивідуалізація цих знань і їх інтерпретація педагогом закладають базис для розвитку професійних здібностей у корекційній освіті. Фундаментальною умовою такої компетентності є сформований світогляд, який враховує гуманістичні принципи сучасної корекційної освіти та орієнтований на сприяння максимальному розвитку потенціалу кожної дитини.

Стабільне й безперервне удосконалення кожної з цих складових на основі світоглядних позицій та практичного досвіду формує високий рівень професійної компетентності фахівця. У зв'язку з цим, підготовка майбутніх дефектологів до роботи з дітьми з інтелектуальними порушеннями визначається не лише теоретичними знаннями, а й здатністю застосовувати їх для вирішення завдань різної складності. Подальші дослідження мають визначити конкретні професійні компетентності, необхідні вчителям-дефектологам для ефективною роботи у сфері спеціальної освіти та інклюзії, та шляхи їх формування, що є актуальним завданням для підготовки фахівців у галузі корекційної освіти [2].

Такий підхід дозволяє показати значення знань про клінічні основи як базису, що закладає основу для подальшого професійного розвитку та успішної діяльності в сфері інклюзивного навчання.

Для ефективною підготовки майбутніх педагогів-дефектологів надзвичайно важливим є якісне викладання курсів клінічного спрямування. Водночас, у цій сфері існує низка проблем, які ускладнюють формування

необхідних компетентностей. Попри те, що окремі курси, пов'язані з клінічними основами інтелектуальних порушень, є обов'язковою частиною навчальних програм, їх зміст часто залишається обмеженим через брак адаптованої методологічної та літературної бази, що відповідала б специфіці роботи дефектолога в українському контексті.

Зокрема, більшість доступних матеріалів є зарубіжними або застарілими, що не завжди дозволяє студентам отримати комплексне розуміння сучасних підходів до роботи з дітьми з інтелектуальними порушеннями. Відсутність вітчизняних оновлених підручників та методичних посібників зменшує ефективність навчального процесу, оскільки студенти змушені покладатися на фрагментарні джерела. До того ж, методики викладання клінічних дисциплін потребують адаптації до умов, що враховують особливості майбутньої роботи педагогів у реальних освітніх закладах.

Таким чином, існуючі освітні програми лише частково задовольняють потребу у практичному використанні клінічних знань, необхідних для дефектологічної практики. Це створює ситуацію, коли майбутні фахівці часто стикаються з труднощами під час переходу від теорії до практики, що потребує розробки більш інтегративних та адаптивних підходів до викладання клінічних дисциплін [6].

Значною складністю при підготовці педагогів-дефектологів є те, що далеко не всі студенти спершу усвідомлюють важливість клінічних знань у майбутній роботі. Саме розуміння того, що знання про клінічні аспекти інтелектуальних порушень дозволяє не тільки глибше зрозуміти специфіку розвитку дитини, а й краще вибудовувати навчально-корекційні програми, є важливим аспектом мотивації студентів. Мотиваційний компонент є основою успішного оволодіння клінічними знаннями, що можна підтримувати через надання яскравих прикладів, як недостатність цих знань впливає на результати корекційної роботи та соціалізацію дитини.

Одним із дієвих методів наближення клінічних знань до практики є робота з клінічними кейсами, тобто конкретними випадками дітей з інтелектуальними порушеннями. Цей підхід сприяє глибшому усвідомленню студентами того, як саме дефектолог може використати клінічні знання у реальних умовах. Розбір історій розвитку дітей із різними типами порушень допомагає студентам розвивати здатність оцінювати потреби дітей, передбачати можливі труднощі в навчанні та соціалізації, а також пропонувати корекційні заходи. Навчання на основі клінічних кейсів стає своєрідною моделлю майбутньої професійної діяльності та формує навички, необхідні для роботи у сфері спеціальної освіти.

Ще одним корисним напрямом вдосконалення є організація спільних занять із фахівцями медичних напрямків. Така інтеграція сприяє формуванню цілісного уявлення про особливості розвитку дітей з інтелектуальними порушеннями, допомагаючи студентам зрозуміти значення клінічних знань у своїй практиці. Наприклад, спільні семінари з медичними працівниками

дозволяють студентам оцінити, як дефектологічні завдання можуть поєднуватися з медичною допомогою і психологічною підтримкою. Під керівництвом фахівців студенти мають можливість аналізувати діагностичні дані, обговорювати можливості корекційної роботи та зважати на прогнози розвитку дитини.

Для якісної підготовки майбутніх дефектологів важливо організовувати практичні заняття не тільки в освітніх установах, але й у спеціалізованих медичних закладах, де студенти можуть спостерігати дітей із діагнозами, що потребують медичної допомоги, такими як деменція, дитячі психози або різні синдроми з ускладненим клінічним перебігом. Спостереження у таких закладах дозволяє студентам побачити, як відбувається робота з дітьми, котрі потребують медикаментозного лікування поряд з педагогічною підтримкою. Це допомагає майбутнім дефектологам зрозуміти, як знання про клінічну картину і курс лікування можуть впливати на планування корекційної роботи, підбір методик і встановлення індивідуальних цілей навчання.

Також перебування в медичних установах сприяє розвитку міждисциплінарного підходу: спілкування з лікарями та медичними працівниками дозволяє студентам оволодіти навичками міжфахової комунікації, що необхідно для роботи з дітьми, які потребують комплексного підходу до корекції та лікування.

Висновки. У межах компетентнісного підходу клінічні знання є необхідною складовою професійної підготовки педагогів-дефектологів, адже вони забезпечують фахівця засобами для гнучкого та адекватного реагування на освітні виклики та створення сприятливих умов для розвитку і соціалізації дітей з інтелектуальними порушеннями.

Отже, для вдосконалення підготовки педагогів-дефектологів необхідно поглибити їхні знання про складні клінічні стани, розширити доступ до практики у медичних закладах, розвивати міждисциплінарні зв'язки з лікарями та клінічними психологами та впроваджувати освітні формати, що включають клінічну практику. Це дозволить майбутнім фахівцям отримати не лише академічні, а й практичні навички, що сприятиме ефективнішій корекційній роботі з дітьми з інтелектуальними порушеннями, які часто потребують комплексного підходу. Таким чином, підвищення рівня клінічної підготовки допоможе забезпечити високий професіоналізм і готовність педагогів-дефектологів до роботи в умовах інклюзії та спеціальної освіти.

Список використаних джерел

1. Казачінер О. С., Бойчук Ю. Д. Компонентна структура професійної компетентності вчителя-дефектолога в умовах післядипломної освіти. *Наукові перспективи*. № 7(25) 2022. С. 404-414.
2. Мартинчук О. В. Компетентнісний підхід до фахової підготовки вчителів-дефектологів для забезпечення освітньої інтеграції дітей з порушеннями психофізичного розвитку. *Науковий часопис НПУ імені*

М. П. Драгоманова. Серія 19 : Корекційна педагогіка та спеціальна психологія. 2013. Вип. 24. С. 153-158.

3. Пахомова Н. Г. Актуалізація інтегративних медико-психологічних і педагогічних знань при підготовці фахівця до роботи в умовах інклюзії. *Науковий вісник Ізмаїльського гуманітарного університету. Серія «Педагогічні науки»*. 2017. Вип. 36. С. 174-179.

4. Пахомова Н. Г. Модель інтеграції медико-психологічної та педагогічної складових професійної підготовки логопедів. *Особлива дитина: навчання і виховання*. 2015. №1. С. 17-25. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DLog_2015_1_5.

5. Пакушина Л., Савицька О. Пропедевтична роль інтегративного курсу «анатомо-фізіологічні та клінічні основи корекційної роботи» у підготовці майбутніх вчителів-логопедів. *Освіта. Інноватика. Практика*, 12(3), 2024. С. 56–63.

6. Руденко Л. М. Удосконалення викладання медичних дисциплін на дефектологічному факультеті. *Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами. Збірник наукових праць*. 2004, №1(3). URL: <https://ap.uu.edu.ua/upload/publicationpdf/183c1eabef08a28393250147244ffc8b.pdf>.

ПРАВО ДИТИНИ НА ГРУ ЯК ВАЖЛИВИЙ ФАКТОР ГАРМОНІЙНОГО РОЗВИТКУ

Брусенцова Г. В., Табачник І. Г.

Актуальність проблеми. Гра має бути головною діяльністю дітей дошкільного віку. У ній діти можуть висловлювати свої думки, приміряти рольові моделі, зростати психологічно та розвивати емоційний інтелект.

Хоча багато дорослих усвідомлюють цінність дошкільного дитинства та значення гри в ньому, вони часто замінюють вільну гру іншою діяльністю, що має її ознаки: наприклад, заняттям у формі гри. Деякі діти мають замало часу на гру, інші – недостатньо матеріалів, а хтось – забагато втручань із боку дорослих. Такі аспекти привертають увагу науковців та актуальні в роботі сучасних закладів освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Право на гру зафіксовано в статті 31 Конвенції ООН «Про права дитини», яка ратифікована Україною в 1997 році. У 2013 році Комітет ООН із прав дитини, щоби розтлумачити та надати державам орієнтири для впровадження деяких статей Конвенції на практиці, затвердив Генеральний коментар №17 до статті 31 про право дитини на відпочинок, дозвілля, гру, розважальні заходи, культурне життя та мистецтво. Визначенні гри в ньому: «Гра – це будь-яка поведінка, діяльність чи процес, ініційовані, контрольовані та структуровані самими дітьми. Вона відбувається, коли й де би не виникла така можливість». Основні